

HE LLEGIT
NO SÉ ONEVA
PIQUERGràcies, autors que ens
sabeu fer riureMilena Busquets reivindica la frivolitat
i la lleugeresa, però potser el més atractiu
dels seus llibres és el sentit de l'humorQuan un llibre ens
arrenca una rialla,
ja se'ns ha guanyat

La Beatriz i la Marta van a dinar a casa de la protagonista sense nom de la novel·la (no té nom però és inevitable atribuir-li la cara i les circumstàncies de l'autora, Milena Busquets). Totes tres havien estudiat al Liceu Francès i havien compartit roba, viatges i confidències. Amb els anys l'amistat s'ha anat refredant. El cas és que arriben a casa de la narradora i ella adverteix a l'acte que a la Beatriz li falta una dent. "Potser li acabava de passar i no se n'havia adonat. Potser li ha caigut a la porta de casa, em vaig dir. Algun nen, quan sortís a passejar aquella tarda, es trobaria un queixal pel carrer, pensaria que era una dent de dinosaure i el guardaria com un tresor fins que un dia la seva mare el trobés i, sorpresa i horroritzada, el llençés a les escombraries".

La narradora, escriptora de quaranta-i-tants anys, s'asseu estratègicament a la dreta de l'amiga desdentegada: "Si no girava gaire el cap cap a mi, estariem bé". La seva intenció és fer que les amigues d'infantesa parlin de la Gema, la companya que es va morir d'una leucèmia fulminant quan tenien quinze anys. Abans que res la Beatriz fa una pregunta de protocol: "I com estàs? Com va tot?". Llavors l'amfitriona salta: "Que com va tot? Però si t'ha caigut una dent! Com vols que vagi!".

I aquí jo, lectora, ric de gust. Gairebé que la lectura ja m'ha pagat la pena, perquè poques coses m'agraden tant com estar immersa en un llibre i trobar-m'hi una escena divertida. Els qui no som de

MILENA BUSQUETS

CRISTINA CALDERER

riure fàcil encara valorem més les persones que ens saben despertar la rialla. Mai agrairé prou a Imma Monsó, per exemple, l'ús que sap fer de l'humor. Més que recordar les trames dels seus llibres, recordo els esclats de riure inesperats que he experimentat llegint-los.

Milena Busquets sosté que *Gema*, la seva nova novel·la –en castellà a Anagrama i en català a Amsterdam, amb traducció de Lurdes Serramià–, és millor que l'anterior, *También esto pasará*, i a mi no m'ho sembla. La relació apassionada amb la mare morta era un fil conductor més sucós. Però, ep, en aquesta hi ha l'escena de la dent, que m'ha incomodat sense deixar de fer-me riure. No sé si la literatura ens salva de res, però crec que l'humor ens salva de tot.

(Per cert: sorprèn que la traducció al català porti per títol *Gemma*, amb dues emes, quan la noia a qui fa referència es

diu –també en la versió catalana– Gema, amb una ema. Les explicacions que en va donar l'editor Joan Carles Girbés a la roda de premsa virtual sonaven poc convincents. Diria que la raó és comercial: així es distingeix d'un cop d'ull quina edició és la catalana i quina la castellana. Des del punt de vista de la coherència narrativa, trobo que és una decisió desencertada. Però no em feu gaire cas: a mi m'estranya que hi hagi qui prefereixi un llibre traduït al català quan en podem llegir l'original en castellà, i resulta que *També això passarà* és el llibre més venut del catàleg d'Amsterdam.)

El retorn de la gran Olive
Kitteridge, la millor
notícia d'aquest febrer

Llegeixo amb fruïció *Llum de febrer*, d'Elizabeth Strout, novel·la en què reapareix un personatge inoblidable: Olive Kitteridge. L'han publicat Edicions de 1984 en català, amb traducció d'Esther Tallada, i Duomo en castellà, traduïda per Juanjo Estrella. Estic ben ficada en la història de Kayley Callaghan, que viu amb la seva mare al poble de Crosby. Pateixo per si la mare es vendrà o no el piano que la filla ha deixat de tocar. Em sulfuro amb el senyor Ringrose com si la Kayley fos filla meua. De cop, Strout escriu que una vegada la Kayley va demanar a la seva mare si ella era bonica, i que la mare li va respondre: "Aviam, no guanyaràs cap concurs de bellesa, però en un espectacle de monstres tampoc t'hi voldran". La frase m'agafa desprevinguda. Soc a l'habitació amb la porta tancada, però la rialla que he fet s'ha sentit a la cuina. ♦♦

MINÚCIES
JORDI LLOVET

Orfeu a l'òpera

La història de l'òpera va de braçet amb el desenvolupament d'una classe urbana o burgesa; i l'auge i la caiguda d'aquesta classe són molt fàcils d'identificar en molts àmbits de l'art, especialment en l'òpera. Aquest fenomen és prou visible en l'evolució de les partitures musicals per elles mateixes, però encara ho és més en la transformació dels arguments i, sobretot, dels llibrets d'òpera, entre els segles XVII i XIX.

El mite d'Orfeu i Euridice és un magnífic exemple del que diem. Una de les primeres obres amb l'argument d'aquest mite és l'òpera de Monteverdi *L'Orfeo*, no la primera que mai es representés, però considerada, tanmateix, la primera gran òpera de la "modernitat" (1607). En aquesta peça, el mite grec original és respectat absolutament: Orfeu burla la interdicció de girar-se a contemplar Euridice quan ha anat a l'avert a rescatar-la, i ella és condemnada per sempre al regne dels morts. Apol·lo baixa en ajuda d'Orfeu, el consola i se l'emporta a les esferes celestials perquè des d'allà contempli Euridice, sempre segons una mitologia clàssica que no suposava ni flames ni turments.

Orfeo ed Euridice, de Gluck, estrenada l'any 1762, ja és una altra cosa. El Segle de les Llums, que tira a menyspreador de tota teologia, fins i tot la pagana, no hauria suportat una obra escènica en què no triomfés l'amor, i per això Gluck, després que Euridice davallés al regne dels morts per segona vegada, fa aparèixer un Amor que farà de mitjancer, cosa que no estava prevista en el mite original, i torna a reunir la parella en feliç abraçada, per sempre, a la terra dels vius. És l'inici de l'anomenat *lieto fine*, o final feliç, tan habitual en el teatre i l'òpera del segle XVIII, i en quasi totes les comèdies de qualsevol temps.

Uns cent anys després, Jacques Offenbach va escriure *Orphée aux enfers* (1858, revisada el 1874), illavors van culminar les transformacions d'un mite antic per a satisfacció d'una burgesia ja molt espatllada, i generalment inculta i força ignorant del passat: fins fa poc, la burgesia només creia en un futur cada vegada més pròsper. En aquesta òpera tot hi és caricatura, transvestiment i mal gust: hi ha can-cans, hi ha galops, i una comicitat estripada, molt pròxima al vodevil. Quan Orfeu torna a l'àmbit dels vius amb Euridice –a la qual, de fet, no suporta–, Zeus li dona una puntada de peu al cul, que fa que es giri. I Euridice torna a l'avert, per a gran alegria i bacanal de totes les ànimes (i cossos) dels difunts. Així transforma el present històric els mites d'un temps pretèrit. ♦♦

AIXÒ NO CAL DIR-HO

La realitat és sempre pitjor que el realisme

JAVIER
PÉREZ
ANDÚJAR

Abans de ser un ingredient polític, l'ecologisme va ser una alternativa a la política. Així, els polítics no es refiaven dels ecologistes, que eren una gent molt jove i podien estar representats pels articles de revistes com *Userda* i *Alfalfa*, trobar-se a la secció de contactes de la revista *Integral* i fins i tot veure's reflectits en el personatge de Gustavo, de Max, que des de les pàgines d'*El Víbora* va emprendre una croada contra les nuclears. Tot això va acabar convertit en Bicing. *Sic transit gloria mundi*.

Hi ha un llibre no gaire antic, i molt bo, que dona una visió global del que va ser el pensament verd, i que, evidentment, es diu *Pensamiento verde. Una antología* (Trotta, 1999). Consisteix en una selecció d'articles i de capítols d'al-

tres llibres (n'hi ha de tota mena: polítics, de dret, econòmics, filosòfics, activistes...), signats per clàssics de l'ecologisme com són Rachel Carson, Petra Kelly, Schumacher, que va dir que el petit és bell, i Lovelock, que va oferir la seva ciència a Gaia (disculpeu aquesta gracieta nietzscheana, però vinc d'una utopia postapocalíptica en què, malgrat que s'havia esfumat tota esperança, encara perdurava l'impuls de la rebel·lia).

El culte a la ficció

El llibre en qüestió el va coordinar i anotar el professor britànic Andrew Dobson i, tip de llegir ficció, l'altre dia el vaig prendre a la meua dona per posar-me a la recerca del temps perdut, en totes les dimensions de l'expressió. Cada cop que acudeixo a l'assaig no litera-

ri per descongestionar-me del culte a la ficció, acabo tornant-hi a correu ofegat per un munt de pàgines que semblen corrons de piconadores. La realitat és sempre pitjor que el realisme. Gairebé totes les novel·les són realistes: les bones, com és el cas de les d'Albert Sánchez Piñol (ningú creu com ell en la realitat, i aquesta és la seva força), i també les dolentes. Per sortir del realisme cal sortir de la novel·la. Ara es parla molt de gènere per altres raons; a la literatura, però, el millor que es pot fer és ésser trans. Ni déu, ni amo, ni gènere. Al començament, als verds els van titllar d'anar mancats de realisme, però era precisament de la realitat del que parlaven. Quan la realitat guanya, un acaba convertint-s'hi. Sempre cal oposar-se a ella incessantment. ♦♦